

foretages i medfør af den antikvariske lovgivning. Den er i øvrigt m.h.t. nødgravninger stærkere og giver derfor større afkast øst for Øresund end i Danmark. Arkæologerne må tage stilling til, hvordan de skal nyttiggøre fx. det materiale, der vælder op af jorden fra de lovbundne bygravninger. Artiklerne tjener generelt til at gøre arkæologisk tilvejebragte kilder tilgængelige for en videre kreds. Mere principielt behandles problemet af Anders Andrén, der med udgangspunkt i Lund diskuterer den fortidige baggrund for de aflejringer, der giver os materialet i hænde.

Medeltiden och arkeologin bekræfter, at den mest iøjnespringende af arkæologens aktiviteter, nemlig udgravningen, er et middel til at nå resultater af videre rækkevidde for den historiske forskning.

Ingrid Nielsen

HANS-JØRGEN FREDERIKSEN og LISE GOTFREDSEN: *Troens billeder. Romansk kunst i Danmark*. Herning, Systime, 1987. 376 s. Ill. 190 kr.

Bogen om »Troens billeder« indledes med et citat fra Umberto Ecos middelalderroman »Rosens navn«, hvor den unge novice Adso betragter et bogmaleri af en løve. »Således forekom det billede mig både at skildre Fjenden og Kristus, vor Herre, og jeg vidste ikke, med hvilken symbolsk nøgle, jeg skulle læse det, og jeg rystede over hele kroppen af frygt«.

Det kunne utvivlsomt være vanskeligt for en middelaldermunk at tolke billedernes tegn, men endnu sværere er det selvsagt for et moderne menneske at fatte meningen med maleri og skulptur fra den ældre middelalder. Nu har de to kunsthistorikere fra Århus, Lise Gotfredsen og Hans-Jørgen Frederiksen, sat sig for at give en hjælpende hånd. De tolker ikke alene billederne i romansk kunst ud fra et ikonografisk synspunkt, men arbejder også ikonologisk med overvejelser om de forestillinger og følelser, der bestemte motivernes udformning og placering.

Bogen er opdelt i tre hovedafsnit, hvor det første skitserer den historiske baggrund og forklarer principper og tankegange, der ligger bag kirkens brug af billeder og symboler. Andet afsnit gennemgår de bibelske motiver fra skabelse til dommedag, mens tredje afsnit, under overskriften »Den kæmpende Kirke«, er lidt af en blandet landhandel med emner, der spænder fra Sigurd Fafnersbane over rytterfriser, helgener og engle til døbefontenes motivverden. Bogens mange kapitler kan læses i sammenhæng, men har desuden karakter af indsigtfulde specialartikler om enkelte emner. Hertil kommer nogle leksikalske afsnit, hvor især oversigten over oldkristne og middelalderlige teologiske skribenter er nyttig. Årstalsliste, kirkeregister og en udførlig, sagligt ordnet litteraturfortegnelse slutter bogen. Den er illustreret med ni farveplancher, talrige sort-hvide fotografier og ikke mindst med stregetegninger, hvoraf hovedparten er nytegnede af Kirsten Nørgaard Pedersen.

»Troens billeder« er en meget spændende og inspirerende bog. Som dens største kvaliteter må fremhæves, at forfatterne hele tiden ser helheden i udsmykningerne og tolker det enkelte motiv i en kirkes malerier eller skulptur som led i en større sammenhæng. Det medfører ofte nye og overbevisende tolkninger. Væsentligt er det også, at forfatterne tager hensyn til de indskrifter, som er en del

af de kunstneriske udsmykninger, men alt for ofte er blevet overset i billedtolkningen. Bogen giver mange eksempler på, hvordan en indskrift kan give nøglen til forståelsen af billedets budskab og dets sammenhæng med kirkens liturgi. Med samme udbytte citeres Bibelen og de teologiske skribenter som en overbevisende støtte for de anførte billedudlægninger.

Forfatterne er fortrolige med den omfattende, men spredte ikonografiske litteratur. Dog kan man undre sig over, at værket »Danmarks Kirker« hverken optræder i noteapparat eller litteraturfortegnelse. Havde forfatterne f.eks. brugt Elna Møllers behandling af Kathoveddøren i Ribe domkirke (Danmarks Kirker, Ribe amt, s. 222), havde de undgået at lade den gamle forestilling om brandskader på tympanonfeltet leve videre (s. 313).

Det er udmærket, at der forrest i bogen er indlagt et rettelsesblad, men desværre er der stadig en hel del fejl tilbage i form af forkerte side- og figurhenviisninger, en manglende linie s. 324 øv. og fejlstavede navne i litteraturlisten (S. Saxtorph for N. M. Saxtorph, J. J. Firmand for J. J. Frimand). I litteraturlisten under »Poppos jernbyrd« mangler den vigtigste behandling, Tage E. Christiansens artikel om Tamdruppladerne. Den optræder i stedet under generel litteratur om altre.

Illustrationerne er gode, ikke mindst Poul Pedersens smukke fotografier af granitskulpturer. Herredskortet s. 360 og den uskarpe farveplanche III fra Berzé-la-ville er dog for ringe. Jeg forstår ikke, hvorfor 160 af illustrationerne får figurnummer og billedtekst, mens omkring 100 andre tegninger og fotografier må undvære et figur-nummer. Mange af tegningerne har kun et håndskrevet kirkenavn som billedtekst – og undertiden savnes også dette. Også fortegnelsen over billedkilder er mangelfuld. Man kunne godt ønske sig, at forfatterne havde taget sig tid til at pudse sådanne detaljer bedre af.

Ovenstående kritik skal dog ikke overskygge det positive indtryk af bogen. Den giver en særdeles kompetent og inspirerende indførsel i den romanske billedverden med en velgørende vægt på sammenhængene mellem billede, liturgi og arkitektur.

Poul Grinder-Hansen

Gripla VI, red. af JÓNAS KRISTJÁNSSON. Reykjavík. Stofnun Árna Magnússonar, 1984. 331 s. \$ 35.

Efter hjemførelsen af dele af de islandske håndskrifter til moderlandet, blev der i Island oprettet et søsterinstitut til det arnamagnæanske institut i København. Fra Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi er der i løbet af få årtier blevet udgivet et betydeligt antal vægtige arbejder, og i 1976 løb tidsskriftet Gripla af stabelen. Det er siden udkommet jævnlige og er blevet et værdifuldt forum for forskningen inden for det norrøne område. Selve titelen Gripla antyder, at tidsskriftets emner afspejler spredte indfaldsvinkler; fyldigst repræsenteret er den sproglige og den litterære genre; men også artikler inden for historie, geografi, etnografi og jura m.m. optages heri. Forfatterne, som har bidraget til de allerede udkomne seks bind, er fra en række forskellige lande. Med sin tværfaglighed og internationale baggrund formidler Gripla de nyeste resultater og afspejler aktuelle retninger